

M

C. Carpelan

Muinaisjäännösten inventointia

Kemijärven Luusuassa 1962

Kesällä 1962 suoritin Lapin läänissä kaivauksia sekä Kansatieteelliselle että Esihist. osastolle. Esihist. osaston määräyksellä osallistuin Pohjois-Suomen tutkimuksiin, joiden puitteissa suoritin Kemijärven säännöstelyalueella muinaisjään-
nösten inventointia ja kaivauksia. Työt keskittyivät Iuusuaan ja ne suoritettiin aikana 5.7.-15.8. Sääet olivat yleensä pilviset ja sateiset.

HIETALA

Kertomukseen liittyvät:

löydökset 15853:1-8,

karttaliitteet 1-2,

valokuvat 27884 - 27893

Löytöpaikka näkyy taloudelliselta karttalehdeltä "Iuusua" (tilausnumero 3632) ja esim. Vesivoimatoimikunnan Kemijärven säännöstelyn karttalehdeltä 3632 05 A1.

A. Erä-Eskon vihjeen perusteella tarkastin Kaappelan lahden luoteisrannan hietikot, joilta aikaisemmin on löytynyt kiviesineitä (ks. A. Erä-Eskon Kemijärven inventointikertomus). Hietalan (RNo 27⁹) ja Hakalan (RNo 14²) talojen rantahietikoilta löytyi joukko kvartsi-iskoksia ja -esineitä ja sädekiviliuskeiskoksia. Löydökset ovat epäilyksittä asuinpaikkalöytöjä, peräisin veden täysin syövyttämänä järveen hajonneesta asuinpaikasta. Parissa kohdassa oli hietikolla palaneita kiviä, jotka saattaisivat olla peräisin asuinpaikan liesistä mutta jotka yhtä hyvin - ehkä todennäköisemmin - ovat myöhempien aikojen rantatulien jäännöksiä.

Hietalan rantakaistalle kaivautin kohtisuoraan rantaa vasten koeojan (liite 1), joka alkoi runs. 151 m:n korkeudelta y.m.p.

löytöpaikalle No 52:II

52

veden tarvelemättömästä maasta ja päättyi rantahietikkoon n. 14 m:n päähän vesirajasta. Esihistoriallista kulttuurikerrosta ei voitu havaita eikä ainoatakaan esihistoriallista löydöstä saatu. Koeojan yläpäässä, veden syövytykseltä säästyneessä maassa oli profiili seuraavanlainen. Ohuen kuivan kangasturpeen alla oli paksu lentohiekkakerrostuma alkuperäistä maanpintaa osoittavan osaksi kaksinkertaisen tummanruskean hiili- ja humuspitoisen juovan päällä. Tästä juovasta löytyi palamaton luunkappale (15853:7). Välittömästi mainitun juovan alla oli epämääräisen ruskehtavanpunerva likamaakerros, jossa oli hajallisia hiilenmuruja. Tässä kerroksessa oli myös liesikuopan tapainen syvennys, joka sisälsi palomaata ja hiillosta (ruutu 14). Tästä otettiin hiilinäyte (15853:8). Likamaakerros oli muodostunut punaisen hiekkakerroksen päälle. Tämä punainen hiekka oli samaa, jota esiintyy maanpinnan tuntumassa monin paikoin Kemijärven hiekkarannoilla. Liesikuopan alla oli syvemmillä saven sekaista hiekkaa; muualla oli hienoa hiekkaa. Liesikuopan kohdalta kaivausta laajennettiin kahden kaivausruudun (à 2x2 m) verran lounaaseen. Kaivausalalla kerrosten järjestys oli sama; löydöksiä ei saatu. Paikallisten asukkaiden mukaan kaivauspaikalla on asuttu viime vuosisadalla. Todettu likamaakerros kuuluu ilmeisesti mainitun asutuksen jäännöksiin. Myöhäisen historiallisen ajan jäännöksiä on myös rantavedestä löytynyt pyssypiin pala (15853:4).

KARSIMUS

53

Kertomukseen liittyvät löydös 15855 ja valokuvat 27834-27836
Löytöpaikka näkyy taloudelliselta karttalehdeltä "Luusua"
(tilausnumero 3632).

A. Siiriäisen inventointien perusteella siirryin Hietalasta lahden lounaisrannalle, jossa Karsimuksen talon piha-alueen itäosasta ja siihen liittyvän pellon tuntumasta rantaan viettävän rinteen yläosasta oli tehty kivikautiseen asuinpaikkaan viittaa-

via löytöjä. Kaivautin runsaasti koekuoppia alueella ja kaikissa tapauksissa tulos oli negatiivinen. Maan pinnalta löytyi yksi selvä kvartsi-iskos (15855). Peltoon ei voinut mennä - mahdollisesti asuinpaikka sijaitsee siellä. Kemijärven säännöstelyn hävitysvaaralle se ei siinä tapauksessa ole alttiina.

RANTALA

Kertomukseen liittyy löydös 15854.

89

Löytöpaikka näkyy edellisen yhteydessä mainitussa kartassa. Rantala (RNo 14³) sijaitsee n. 300 m Karsimuksesta luoteeseen ja runsaat 100 m rannasta. Pari kymmentä vuotta sitten oli talon nykyinen isäntä nuorena poikana löytänyt kivikirveen, jonka hän nyt lahjoitti Kansallismuseolle (15854). Kirves oli löytynyt talon rantapellolta ojan kaivussa lapion piston syvyydestä. Löytökohta oli talon päärakennuksesta itään, 60-70 m rannasta. Samalta paikalta on aiemminkin löytynyt kivikirves, joka kuitenkin on joutunut hukkaan. Pellon rehevän heinän johdosta paikkaa ei voinut tutkia. A. Siiriäisen mukaan Rantalaa ja Karsimuksen välialueella on löytynyt kvartsi-iskoksia. Kivikirveen löytökohtaan eivät Kemijärven säännöstelyn vaikutukset ulotu. *Lohi Luusua: N 7970/E 1044*

SAARENKÄRKKÄ

90

Kertomukseen kuuluvat löydökset 15851:1-10

Paikka näkyy taloudelliselta karttalehdeltä "Luusua" ja Vesivoimatoimikunnan Kemijärven säännöstelyn karttalehdeltä 3632 05 A1.

Saarenkärkkä on nimeltään Reinikansaaren kaita ja harju-mainen itäpää. Kuivahkoa mäntykangasta kasvava niemi on kokonaisuudessaan hienoa hiekkaa. Jatkuvasti syöpyvien rantatör-

mien ja -rinteiden alla on varsinkin kakkoisrannalla laajat hietikot. 149 m:n korkeuskäyrän koillisimman pisteen kautta niemen poikki vedetyn linjan koillispuolella olevalta alueelta löytyi rantahietikolta ja -vedestä kvartsi-iskoksia ja-esineitä, hiotun liuske-esineen kappale ja palanutta luuta. Koekuoppien kaivaus oli luonnollisesti tuloksetonta. Paikalla ollut asuinpaikka oli kokonaan veden syövyttämä ja hajoittama.

Lehti Oulunseuran: N 8120, E 1150

LAUTASALMI 1

91

Ks. allekirjoittaneen kaivauskertomus 1962.

Kuten edellisestä on ilmennyt ei ainoallakaan löytöpaikalla ollut kannattanut toimeenpanna laajempaa kaivausta. TVH:n palstalta Lautasalmen lossin korvasta maantien itäpuolelta Reinikansaaren pohjoisrannalta A. Siiriäinen oli löytänyt kvartsi-iskoksia. Koeoja osoitti, että paikalla oli säilynyt kivikautisen asuinpaikan kulttuurikerrosta. Vaikkei tämäkään paikka ollut säilynyt syöpymiseltä ym. tuhoilta, oli kuitenkin ilmeistä, että tarpeeksi edustava asuinpaikan osa vielä oli jäljellä. Koska näin positiivinen tilanne näytti olevan poikkeuksellinen tällä kulmakunnalla katsoin kaivauksen olevan paikallaan, sillä Kemijärven säännöstely olisi muuten tuhonnut paikan lopullisesti.

Lehti Oulunseuran: N 8163, Y 1125

LAUTASALMI 2

92

Kertomukseen liittyvät löydökset 15852:1-12

Paikka näkyy taloudelliselta karttalehdeltä "Liusua" (tilausnumero 3632) ja Vesivoimatoimikunnan Kemijärven säännöstelyn karttalehdeltä 3632 05 A1.

Lautasalmi 1:n kaivausten aikana tutkin Lautasalmen pohjoisrantaan. Pohjoisrannan lossilaiturista 15-50 m itään olevalta rantakaistalta poimin joukon kvartsi-iskoksia ja -esineitä sekä hiotun liuske-esineen kappaleen. Löydökset olivat veden syövytyksen johdosta irronneet matalasta rantatörmästä ja kulkeutu-

neet rantatasanteelle, joka täällä rannalla oli kivikkoisen ja osaksi myös savinen (vrt. Lautasalmi 1). Törmän päällä kasvoi tiheä pensaikko, jonka takana alkoi mäntykangas. Kemijärven säännöstely tuhoaa paikan, joka vielä olisi tutkittavissa. Kovan maaperän johdosta luulisi tämän paikan säilyneen paremmin kuin seudun esihistorialliset asuinpaikat yleensä.

Lehti Oulussa: N 8190, E 1134

SOMERONNOKKA

Kertomukseen kuuluvat löydökset 15856:1-2

Paikka näkyy taloudelliselta karttalehdeltä "Luusua"

(tilausnumero 3632)

Severijärven kahden lasku-uoman välissä sijaitsee Autiosaari, jonka Severijoen ja Kemijoen yhtymässä oleva kaakkoiskärki on nimeltään Someronnokka. Täältä löysi maanviljelijä Paavo Alanne (os. Luusua, Autiosaari) keväällä 1958 sarkojen velttauksessa rantatörmän päältä kaksi kookasta tuuran teelmää, jotka hän nyt on lahjoittanut Kansallismuseolle. Esineet olivat löytyneet n. 30 cm:n syvyydestä punaisesta maasta. Ei ole varmaa onko punainen maa ollut kulttuurikerrosta; todennäköisimmin se on ollut samaa punaista maata, jota Kemijärven ympäristössä usein on turpeen alla. Kävin tarkastamassa paikkaa, jolloin osoitautui, että se oli jäänyt Kemijoen säännöstelypadon alle. Löytöpaikkaa vastapäätä Kemijoen itärannalla sijaitsee P. Sarvaan tutkima Neitilän asuinpaikkakompleksi.

Lehti Luusua: N 7400, E 1666

HAVERI

Ks. allekirjoittaneen kaivauskertomuksia 1960-1961

Kertomukseen kuuluvat löydökset 15857:1-8

Oleskellessani Luusuassa kylästelini Hoppulassa, jossa olin kaivanut kahtena kesänä. Kävin katsomassa Haverin kai-

vauspaikkaa ja poimin talteen veden esiin huuhtomat kvartsi-
esineet.

Christina Caylak

Kemijärvi, Luusua, ~~AUTASAEMI~~ HIETALA

C. Caupela 1962

Kraappelan lehdet kokeissaan. Etualle Hietala, j - taustalle Hietala
nautekittot. Kuva lounaasta.

27884

27885

27886

Kuva 1

1

2

3

Kemijärvi, Luusua. HIETALA C. Capelin-

Kuva 3
Kuvassa 2 oiteella
näkyvä alue
lännestä.

27888

Kuva 4
Kooojan peitte.
Kuva otettu
edeltävältä kuvasta
näkyvä- loppu-
kurki luoteeseen
pään: kooojan
suuntaan.

27892

Kuva 5
Valokuvasta profiilin
seinästä, noin 14.
Lumen löytyminen
on havaittavissa.

27893

27889

27890

27891

Kuva 2.
Sano ⁶ kivi edelle kuvattu - maalta käsin. Kaeoj, ² karettiin ⁸ lähtelle
kuvan oikeen puolelta eteenpäin. Kuva koilliseen

27887

Kemijärvi, Luusua, KARSIMUS

C. Cayala - 62

27835

27834

27836

Kuva 6. Näköala Karimuksesta itäkoilliseen.

12

11

13

HIETALA -62.

PROFIILI

Ruuturivin G lounaisseinäms

HIETALA -62.

KOEOJA 1

KOEOJA 1

Kp. 390 = 147,68 m y.m.p.

Kp. 390

25

24

23

22

21

Kertomuksen liite no 1

339

333

324

319

313

301

50

150 m

kevättulvan yläraja 1962

149 m

148 m

14 m vesirajaan
14.9.62

Kp. ul. 390 = 147,68 m y.m.p.

147 m

veden pinta 14.8.1962 kl. 19.00 146,60 y.m.p.

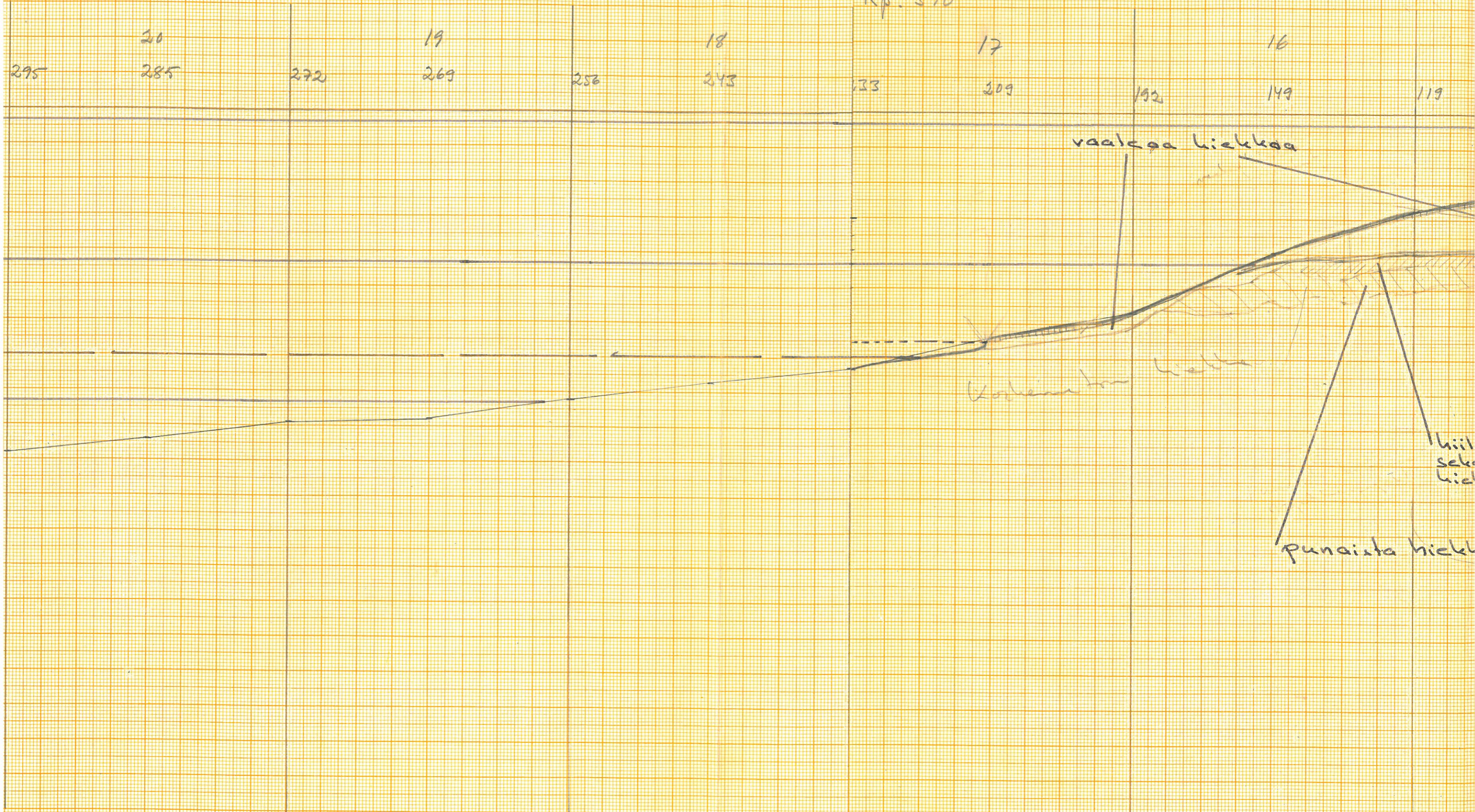
PROFILI

HIETALA -62.

PROFILI

KOEDJA 7

Kp. 390

vaalea hiekkoa

kalkkivaikku

punaista hiekkoa

hiilisekku

HIETALA -62.

PROFIIILI

KOEDJA 1

Kp. 390

119	15	90	14	8	13	70	12	69	11
102		73		71		67		60	

Ohut jäätö- ja sommalturve

luun (15853:2) löyiskohda

kaksi jummanruukkaa kerrosta

saven setaista

vakua palo- ja likamua sekä hiillosta

hiilenja likamaan setaista punaista hiekkaa

sta hiekkaa

Kaivaus

1 mm = 2 1/2 cm
2 mm = 5 cm

10

52

51

048

50

157 m

Kalvanaton

150 m

149 m

148 m

kp. ml 390

147 m

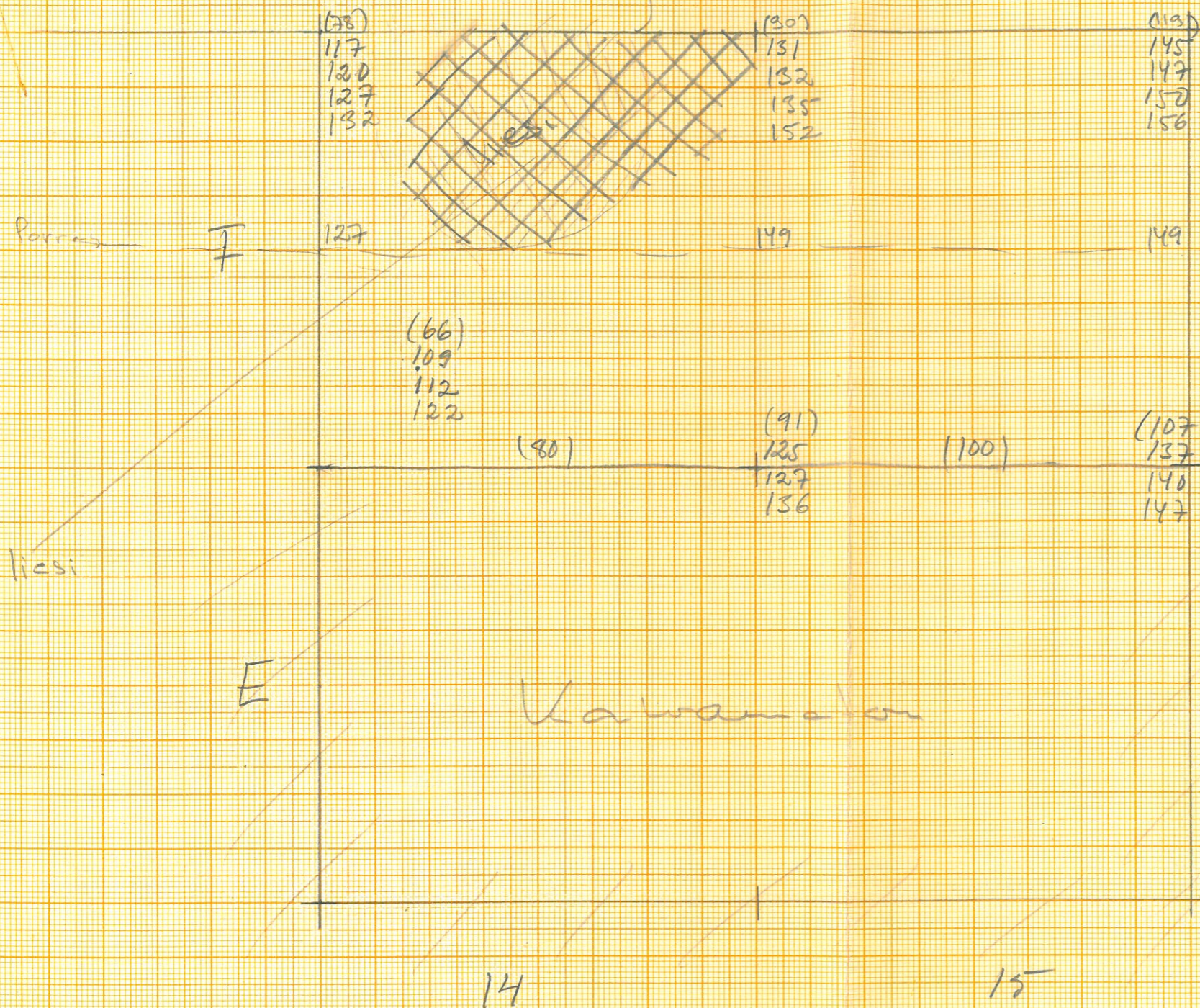
146,50 m

veden pinta

Kp. 390

Kertomuksen liite no 2

KOEDJA

() vl. Oucunpinnasta
 109 = ylempiin humusjauhan pöytä
 112 = pumasta
 122 = punaista kurosta
 137 = punaisen kuroksen alkuja